

UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ
ȘCOALA DOCTORALĂ DE TEOLOGIE „ISIDOR TODORAN”

JURĂMÂNTUL
repere istorice, pastoral-liturgice, tipiconale și de ritual

TEZĂ DE DOCTORAT

REZUMAT

Coordonator științific:

PR. PROF. UNIV. DR. HABIL. VASILE STANCIU

Doctorand:

Pr. COSMIN-IOAN BOGA

CLUJ-NAPOCA
2025

CUPRINS

CUPRINS	3
Introducere	5
Motivarea alegerii temei	6
Obiectivele cercetării	7
Delimitarea temei	8
Stadiul actual al cercetării	9
Metodologia	11
Capitolul 1. Abordare lingvistică și terminologică. Considerația semantică a termenului, etimologii.	12
1.1. Câteva considerații despre jurământ în general	12
1.2. Definirea conceptului de „jurământ”	14
1.3. Etimologii	17
1.4. Noțiunea de „jurământ” în limbile clasice: ebraică, greacă și latină	26
1.4.1. În limba ebraică	26
1.4.2. În limba greacă	26
1.4.3. În limba latină.....	33
1.5. Noțiunea de „jurământ” și sinonime sau noțiuni conexe în limbile moderne.....	38
1.5.1. În limba Engleză.....	38
1.5.2. În limba Franceză	39
1.5.3. În limba Greacă modernă	40
1.5.4. Definițiile din dicționarele moderne în limba română ale cuvântului „jurământ” și sinonimele sau noțiunile conexe.	40
Capitolul 2. Jurământul în lumea iudaică și greco-romană	45
2.1. Jurământul în lumea iudaică	45
2.2. Jurământul la poporul grec în perioada arhaică și clasică.....	48
2.2.1. Jurământul în scrierile perioadei arhaice și clasice grecești.	48
2.2.2. Jurământul lui Hypocrate	55
2.3. Jurământul în lumea romană	56
Capitolul 3. Jurământul în lumea ebraică (biblică), și iudeo-creștină	64
3. 1. Jurământul în epoca veche ebraică reliefate în scrierile Vechiului Testament	64
3.2. Jurământul în lumea iudeo-creștină reliefate în scrierile Noului Testament	87

Capitolul 4. Jurământul în lumea bizantină și la Sfinții Părinți ai Bisericii	97
4.1. Jurământul în Imperiul Roman de Răsărit (Bizantin)	97
4.2. Sfinții Părinți ai Bisericii și problema „jurământului”	105
4.3. Jurământul și Monahismul	143
Capitolul 5. Jurământul în scrierile liturgice și rânduielile tipiconale	150
5.1. Referințe la „jurământ” în Tainele Bisericii și alte slujbele cuprinse în Molitfelnic ...	152
5.2. Jurământul în alte slujbe bisericești	168
Capitolul 6. Jurământul în contemporaneitate	171
6.1 Jurăminte și forme de „jurământ”, pe domenii, în lumea contemporană.....	171
6.2. Noțiunea de „jurământ” în canoanele bisericești și interpretarea canonică	192
6.3. Jurământul – abordare tipiconală, ritualică și liturgică	211
CONCLUZII	228
BIBLIOGRAFIE	231
ANEXE	242

Cuvinte-cheie: jurământ, lingvistic, biblic, liturgic, ritual, contemporan

Teza de doctorat cu titlul „**Jurământul repere istorice, pastoral-liturgice, tipiconale și de ritual**” a pornit de la dorința de a avea un studiu mai complex asupra noțiunii de jurământ din punct de vedere teologic, și cu deschideri, mai largi, spre direcții lingvistice, literare, istorice, biblice, patristice, liturgice, canonice, tipiconale și de ritual, într-un cadru sistematic. Cuprinsul tezei de doctorat a fost împărțit în șase mari capitole, precedate de introducere și urmate de concluzii, bibliografie și anexe.

Capitolul întâi explorează noțiunea de jurământ din perspectivă lingvistică, semantică, istorică și etimologică, analizând modul în care acest concept s-a manifestat în diverse limbi și culturi. Jurământul este văzut ca un act de vorbire cu putere transformatoare, în care se invocă divinități pentru a garanta adevărul unei afirmații sau îndeplinirea unei promisiuni. Esențial în societățile antice, jurământul servea ca mijloc de legitimare a declarațiilor, în lipsa altor probe. Jurămintele sunt de două feluri: asertoriu, care confirmă un fapt trecut sau prezent și promisoriu, angajament față de o acțiune viitoare. Elemente definitorii ale unui jurământ sunt: declarație verbală solemnă, invocarea unei puteri supraomenești (divinitate), punerea unui autoblestem condiționat în cazul în care afirmația este falsă sau promisiunea este încălcată. Jurământul este o instituție universală, regăsită indiferent de cultură sau religie. În creștinism, deși permise în Vechiul Testament, jurămintele sunt descurajate în Noul Testament în favoarea sincerității și credibilității absolute („da, da; nu, nu”, conform Matei 5,37).

Din punct de vedere etimologic constatăm că nu există un termen indo-european comun pentru „jurământ”. Fiecare limbă are o expresie proprie, ceea ce reflectă diversitatea și semnificația culturală a conceptului. Sunt analizate în detaliu rădăcinile etimologice ale termenilor grecești („ὄμνυμι”, „ὅρκος”) și latini („ius”, „iurare”), dar și ale celor ebraici. Jurământul este adesea legat de idei precum dreptate, sacralitate sau formulă ritualică. Jurământul este o instituție cu funcții multiple: juridice, religioase, sociale. Este un rit sacru, o formă de angajament solemn, întotdeauna însoțit de o formă de sacralizare și invocare a unei entități superioare. Deși există variații terminologice și formale, scopul și esența jurământului sunt constante în toate civilizațiile.

Capitolul al doilea analizează evoluția, semnificația și ritualurile jurământului în trei mari culturi antice: iudaică, greacă și romană, evidențiind rolul său religios, juridic și social.

În tradiția iudaică, jurământul era un act extrem de serios, făcut în fața lui Dumnezeu. Evreii considerau că nerespectarea unui jurământ este un păcat grav. Tocmai de aceea, jurămintele nu erau rostite ușor și erau reglementate strict de legile religioase. Dacă un om

rostea un jurământ în mod necugetat sau sub presiune, exista o procedură religioasă prin care acesta putea fi anulat, numită Hatarat Nedarim. Totuși, unele jurăminte nu puteau fi anulate, mai ales cele care aveau legătură directă cu Dumnezeu sau cu obligații morale. În sărbători precum Yom Kippur, evreii rosteau rugăciuni speciale pentru anularea promisiunilor nerespectate. În general, cuvântul dat era considerat sfânt, iar copiii erau educați de mici să respecte promisiunile și jurămintele.

În Grecia antică, jurământul avea un rol central atât în viața religioasă, cât și în cea publică. Grecii considerau că un jurământ este garantat de zei, în special de Zeus, protectorul jurământului, iar încălcarea lui atrăgea pedeapsa divină. Jurămintele se rosteau adesea în fața altarului, însoțite de gesturi solemne și jertfe. În literatura clasică greacă, precum în Iliada, eroii se jurau pe zei, pe arme sau pe simboluri sacre. Chiar și zeițele și zeii făceau jurăminte între ei. Filosofii greci însă, precum Thales, Pythagora sau Solon, îndemneau la prudență în folosirea jurământului, preferând ca omul să fie de încredere fără să jure. Un exemplu celebru este jurământul lui Hippocrate, rostit de medici în Grecia antică, care le cerea acestora să practice medicina cu responsabilitate, respect și discreție. Forma acestuia s-a păstrat până azi, adaptată modern, fără referințe religioase.

În lumea romană, jurământul a fost folosit într-o varietate de contexte: politic, militar, juridic și diplomatic. Magistrații și soldații depuneau jurământ de loialitate față de republică sau împărat. În tratate cu alte popoare, romanii făceau jurăminte însoțite de sacrificii și formule solemne. În instanțe, jurământul putea înlocui chiar o decizie judecătorească. Romanii jurau pe zei, pe obiecte sacre, pe familie sau chiar pe propria viață. De-a lungul timpului, însă, valoarea jurământului s-a degradat, iar sperjurul a devenit mai frecvent, în ciuda avertismentelor oferite de filosofi ca Cicero sau Seneca, care insistau asupra sacralității cuvântului dat. În toate cele trei culturi: iudaică, greacă și romană, jurământul era mai mult decât o simplă promisiune, era un angajament sacru, întărit de prezența divinului, menit să asigure adevărul, loialitatea și stabilitatea în societate.

Capitolul al treilea abordează tema jurământului din perspectiva celor două Testamente. Jurământul, în tradiția biblică ebraică, este o practică veche, profund înrădăcinată în spiritualitatea și viața socială a poporului Israel. Depart de a fi interzis, jurământul era acceptat și chiar încurajat în Vechiul Testament, dar era tratat cu maximă seriozitate și rezervat doar situațiilor cu adevărat importante. Rostirea numelui lui Dumnezeu „în deșert” era interzisă, ceea ce făcea ca fiecare jurământ să fie un act sacru, asumat în fața divinității. Textele biblice ne arată că atât oamenii, cât și Dumnezeu folosesc jurământul. Dumnezeu Se jură pe Sine, pentru că nu are o autoritate superioară, întărind astfel promisiunile făcute

patriarhilor, Avraam, Isaac și Iacov. Astfel, jurământul devine o expresie a fidelității divine și o garanție a împlinirii făgăduințelor. Oamenii, la rândul lor, foloseau jurămintele în contexte variate, de la alianțe între indivizi, la angajamente colective față de Lege și Dumnezeu. Există chiar și un ritual specific: punerea mâinii sub coapsa, cum vedem în cazul slujitorului lui Avraam, sau închinare la vârful toiagului, cum se arată în cazul lui Iosif. Jurământul nu era doar o promisiune solemnă, ci un act cu putere juridică, religioasă și morală.

Pe parcursul istoriei biblice, jurământul capătă forme și conotații diferite. Uneori este o formă de binecuvântare și întărire a legământului cu Dumnezeu, alteori poate deveni un blestem în cazul în care este încălcat. Profeții avertizează împotriva jurămintelor false, ipocrite sau lipsite de adevăr, subliniind că valoarea unui jurământ nu stă în formulă, ci în sinceritatea inimii celui care îl rostește.

În Psalmii și în literatura sapiențială, jurământul reflectă atât fidelitatea față de Dumnezeu, cât și relațiile etice între oameni. „Cel ce se jură și nu se leapădă” este un om drept. În schimb, jurămintele rostite în mod nechibzuit sau cu vicleșug sunt condamnate. Mai departe, cărțile profetice, cum ar fi Isaia, Ieremia sau Ezechiel, prezintă jurământul ca o unealtă teologică puternică, uneori ca promisiune de bine, alteori ca avertisment sau blestem. Dumnezeu Se jură că va aduce judecata asupra celor necredincioși, dar tot El Se jură că va restaura poporul și va aduce binecuvântarea. Astfel, în lumea biblică ebraică, jurământul este mult mai mult decât o formalitate, este un act sacru, un legământ care implică responsabilitate, adevăr și, mai ales, relația personală și colectivă cu Dumnezeu. Este expresia unei fidelități profunde, fie că vine de la om sau de la Dumnezeu, și servește ca temelie a legământului și a încrederii reciproce.

Problematica jurământului în contextul Noului Testament, subliniază diferențele esențiale față de Vechiul Legământ. Mântuitorul Iisus Hristos, în Predica de pe Munte (Matei 5,34-37), interzice categoric jurământul, chemând la o vorbire sinceră și necondiționată de garanții externe: „da-ul să fie da, iar nu-ul, nu”. Această interdicție nu este doar negativă, ci are un scop moral pozitiv și anume instaurarea adevărului în viața cotidiană. Exemplele de jurămintele din Noul Testament, precum cele ale Domnului Hristos sau ale Sfântului Apostol Pavel, sunt considerate pogorăminte sau excepții aparente, întrucât au caracter revelator, profetic sau divin, nefiind aplicabile vieții obișnuite. Jurămintele omenești sunt asociate în mod repetat cu slăbiciunea morală (ex. Petru, Irod), fiind prezentate drept contraexemple. Termenii grecești „ὀρκωμοσία” și „ὄρκος” sunt analizați filologic și teologic, arătând că jurământul divin este un act unic al lui Dumnezeu, având valoare de garanție absolută, fără a justifica jurămintele umane. Apostolii, precum Matei sau Iacov, reiterează interdicția,

accentuând ideea că integritatea și sinceritatea trebuie să caracterizeze cuvântul creștinului. Jurământul este interzis în viața creștinului nu ca simplă regulă, ci ca expresie a unei etici superioare bazate pe adevăr, responsabilitate și fidelitate față de porunca dumnezeiască.

Capitolul al patrulea, analizează practica jurământului în Imperiul Bizantin, precum și poziția Sfinților Părinți față de această practică. În prima parte este prezentată continuitatea și adaptarea jurământului din tradiția romană, devenind în Bizanț un instrument politic și juridic fundamental, indispensabil pentru loialitatea față de împărat, buna funcționare a administrației și susținerea ordinii publice. Deși Evanghelia interzice jurământul, Bizanțul a menținut și chiar a formalizat această practică în viața civilă, militară și ecleziastică. Funcționarii, soldații, cetățenii și chiar patriarhii depuneau jurăminte de credință față de împărat, accentuând ideea de putere imperială cu sursă divină.

A doua parte tratează poziția patristică față de jurământ, puternic influențată de porunca Domnului Hristos din Evanghelia de la Matei 5,34–37 („Să nu jurați nicidecum...”). Sfinții Părinți în general și în special Sf. Ioan Gură de Aur, Sf. Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Grigorie Palama, condamnă unanim jurământul, văzându-l ca o relicvă a unei lumi decăzute și o ofensă adusă adevărului dumnezeiesc. Sf. Ioan Gură de Aur, prin numeroase omilii, susține că jurământul trădează lipsa de sinceritate și slăbiciunea morală a omului, iar creștinul ar trebui să trăiască în așa fel încât cuvântul său simplu să fie suficient. El propune virtutea, sinceritatea și responsabilitatea cuvântului ca alternativă la jurământ. Capitolul scoate în evidență tensiunea dintre necesitatea statală de a utiliza jurămintele și idealul evanghelic de adevăr trăit fără apel la formule solemne, reflectând complexitatea relației dintre stat și Biserică în Bizanț. În cazul monahismului am arătat că voturile monahale nu sunt jurăminte, iar jurământul este exclus total vieții monahale care trebuie să fie dedicată mai adânc Adevărului Hristos, iar marii sfinți monahi au reliefat acest lucru.

Capitolul al cincilea investighează prezența și semnificațiile teologice ale jurământului în cadrul scrierilor liturgice ortodoxe, cu accent pe rânduielile consacrate în Molitfelnic și alte cărți de cult. Deși doctrina ortodoxă, fidelă învățaturii evanghelice (Matei 5,34), descurajează folosirea jurământului în viața creștinului, cercetarea relevă faptul că termenul și practica acestuia sunt totuși prezente într-o formă specifică în anumite rugăciuni și slujbe, îndeosebi în cele cu caracter de exorcizare.

Un prim cadru liturgic analizat este Taina Sfântului Botez, unde formule precum „te jur pe Dumnezeu” (traducerea verbului grec ἐξορκίζω) sunt utilizate în rugăciunile de lepădare și exorcizare, având rolul de a invoca autoritatea divină împotriva forțelor demonice. Aceleași formule sunt întâlnite și în Molitfele Sfântului Vasile cel Mare și ale Sfântului Ioan

Gură de Aur, folosite pentru cei posedați, precum și în rugăciuni precum „pentru deochi” sau „pentru case bânuite”, unde exorcismul presupune, indirect, o formă de „legare” prin numele lui Dumnezeu. Este propusă folosirea formulei „te implor pe/în numele lui Dumnezeu”, redată și în dicționarele de specialitate.

În cadrul Tainei Spovedaniei, precum și al Tainei Sfântului Maslu, jurământul apare ca păcat grav, echivalat cu blestemul, pentru care se cere expres iertarea și dezlegarea. Aceasta evidențiază atât impactul spiritual al jurământului, cât și responsabilitatea personală a penitentului față de cuvântul rostit.

În ceea ce privește Taina Cununiei, autorul semnalează o confuzie frecventă în rândul credincioșilor: perceperea unui așa-zis „jurământ” rostit de miri. Analiza liturgică și teologică demonstrează însă că ritualul ortodox nu conține niciun act explicit de jurământ. Formularea preotului („Iată, fiilor duhovnicești...”) este un adaos târziu cu caracter retoric, introdus sub influență slavonă, și are rolul unei pareneze, nu al unui angajament formal. Slujba Cununiei, în viziunea ortodoxă, este un act de binecuvântare și sfințire a unirii conjugale, nu o consfințire contractuală.

În cadrul Tainei Hirotoniei, în locul unui jurământ formal, se introduce o „mărturisire solemnă”, aprobată de Sfântul Sinod, care exprimă angajamentul liber și conștient al candidatului față de slujirea sacerdotală, dar care nu poate fi calificată canonic drept jurământ. Studiul demonstrează că deși jurământul, ca act juridico-moral, nu este practicat explicit în Ortodoxie, termenii și formulele sale apar în limbajul liturgic, în special în contexte de exorcizare sau penitențiale, unde au rolul de întărire a autorității spirituale sau de asumare a vinovăției. Biserica Ortodoxă păstrează astfel o viziune sacramentală, profund duhovnicească, asupra angajamentului și comuniunii, evitând juridizarea relației dintre om și Dumnezeu.

Capitolul al șaselea abordează complexitatea și ambiguitatea jurământului în societatea contemporană, analizând tensiunea dintre tradiția teologică ortodoxă care interzice jurământul (cf. Matei 5,34; Iacov 5,12) și realitatea socială care îl menține ca instrument de responsabilizare publică. Sunt analizate atât jurămintele informale și abuzive din limbajul cotidian (ex. „să moară mama”), cât și jurămintele oficiale din domenii precum medicina, justiția, administrația publică, armata sau educația. Textul tratează disputa teologică privind legitimitatea jurământului, evidențiată în Grecia modernă, dar și în România, unde jurați depun jurămintă pe Biblie, gest considerat de unii părinți ai Bisericii ca fiind în contradicție cu porunca lui Hristos. Se aduce în discuție și jurământul civil ca alternativă etică, bazată pe conștiință și onoare, susținută de prevederi legale recente. Sunt citate opinii ale unor teologi contemporani (Mantzaridis, Epifanie Theodoropoulos), care subliniază caracterul păcătos al

jurământului în viața creștinului, precum și nevoia de sinceritate a cuvântului, fără formule solemne. Totodată, se explorează dimensiunea juridică și simbolică a jurământului ca act solemn în slujba binelui comun, cu rol de garant al adevărului și angajamentului profesional. Capitolul conține o amplă prezentare a jurămintelor actuale din diverse instituții (medici, farmaciști, martori, militari, președinți, parlamentari, funcționari publici), precum și o analiză istorică a evoluției acestora în regimurile politice din România. Este subliniată importanța păstrării unui echilibru între dimensiunea sacră și responsabilitatea civică, pledându-se pentru o reevaluare a jurământului din perspectiva libertății religioase, a conștiinței individuale și a credibilității sociale. În final sunt analizate două slujbe speciale, una fiind cea a depunerii jurământului la finalul studiilor teologice universitare și cealaltă cea de sacralizare a jurământului militar. Aceste slujbe apar în ultimele ediții ale unor cărți de cult aprobate de către Sfântul Sinod, și sunt în uz astăzi.

Lucrarea de față investighează conceptul de jurământ dintr-o perspectivă interdisciplinară, urmărind evoluția sa în plan lingvistic, istoric, biblic, teologic și liturgic. Studiul relevă faptul că jurământul, deși inițial perceput ca un act solemn de asumare a unui angajament în fața unei instanțe divine sau comunitare, reflectă totodată o criză a încrederii interpersonale și o cădere a conștiinței morale. Analiza diacronică arată că, în tradițiile greco-latine și iudaice, jurământul a avut o funcție socială, religioasă și juridică bine conturată. În schimb în gândirea creștină, în special în Noul Testament și literatura patristică, acesta este categoric interzis, fiind înlocuit de exigența unei conduite etice constante, întemeiate pe adevăr și integritate, fără apel la formule solemne. Studiul observă că nevoia de jurământ a apărut istoric odată cu scăderea încrederii între oameni, iar din punct de vedere teologic, odată cu îndepărtarea de revelația dumnezeiască. Se atrage atenția asupra folosirii abuzive a jurământului în viața cotidiană și asupra diferențelor de percepție între tradițiile antice și gândirea creștină.

Din punct de vedere teologic și etic, jurământul este considerat inutil și chiar problematic într-o societate în care cuvântul omului ar trebui să fie suficient pentru garantarea veridicității. Lucrarea prezintă, de asemenea, dimensiunea practică a jurământului în contexte contemporane, cum ar fi ceremoniile academice și militare, analizând ritualurile aferente din perspectiva teologiei liturgice. Concluzia generală susține că idealul moral creștin nu este legat de actul de a jura, ci de trăirea autentică a adevărului, în acord cu porunca evanghelică de a nu depăși limitele unui cuvânt sincer și responsabil.

BIBLIOGRAFIE

- ACADEMIA ROMÂNĂ, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan-AL. Rosetti”, *DEX, Dictionarul Explicativ al Limbii Române*, Ed. a 2-a, rev., Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2009.
- AGAMBEN, Giorgio, *The Sacrement of the language. An Archeology of oath*, Translated by Adam Kotsko, Stanford University Press, Stanford, California, 2011.
- AGHEASMATAR, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2002.
- ANGHEL, Clementina și co., *Dicționar Francez-Român*, Editura Corint, București, 2011.
- ANTONESCU, Romulus, *Dicționar de simboluri și credințe tradiționale românești*, CIMEC - Institutul de Memorie Culturală, București, 2009.
- ANTONIADIS, V., *Ἐγχειρίδιον κατὰ Χριστὸν Ἠθικῆς*, vol. 2, Constantinopol, 1927.
- ARHIERATICON adică rânduiala slujbelor săvârșite cu arhiereu, tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod și cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1993.
- ALAND, Kurt, Aland, Barbara, și co., *The Greek New Testament*, Deutsche Bibelgesellschaft, United Bible Societies, in cooperation with the Institute for New Testament Textual Research, Münster/Westphalia, Fourth Revised Edition, 2007.
- ATANASIE CEL MARE, Sfântul, *Tâlcuiri la Psalmi*, traducere din limba greacă veche de monahia Parascheva Enache, ediție îngrijită, studiu introductiv, note și bibliografie de Dragoș Mârșanu, Doxologia, Iași, 2021.
- AUBRIOT-SÉVIN, Danièle, *Formulations possibles du serment et conceptions religieuses en Grèce ancienne*, in: Kernos, on line, 4, 1991.
- BAILLY, Anatole, *Dictionnaire Grec-Francais*, Redigé avec concours de E. Egger, Edition revue par L. Sechan et P. Chantraine, avec, en appendice, de nouvelles notices de mythologie et religion par L. Sechan, (Paris, Hachette, 2000).
- BANTAȘ, Andrei, *Dicționar Englez-Român, Român-Englez*, Editura Teora, București, 2017.
- BANTAȘ, Andrei, LEVIȚCHI, Leon, *Dicționar Englez-Român*, Editura Teora, București, 1998.

- BENVENISTE, Emile, *L'expression du serment dans la Grèce ancienne*. in: Revue de l'histoire des religions, tome 134, n°1-3, 1947.
- BIBLIA sau SFÂNTA SCRIPTURĂ, tipărită cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2023.
- BIBLIA sau SFÂNTA SCRIPTURĂ, tipărită sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Teoctist – Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1988.
- BIBLIA sau SFÂNTA SCRIPTURĂ, diortosită de ÎPS Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului. Ediție jubiliară a Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001.
- BOISACQ, Émile, *Dictionnaire étymologique de la langue greque*, Librairie C. Klincksieck, Paris, 1916.
- BRANIȘTE, Pr. prof. dr. Ene, *Liturgica specială pentru facultățile de teologie*, Editura Lumea Credinței, București, 2005.
- BRANIȘTE, Pr. Ene, *Liturgica specială*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1980.
- BULGĂR, Gh., *Dicționar de Sinonime*, ed. a VII-a, Editura Palmyra, București, 1995.
- BURCKHARDT, Jacob, *Artă și istorie*, traducere, antologie, note și cuvânt înainte de Mircea Popescu, Editura Meridiane București, 1987.
- CARTE DE TEDEUM publicată cu aprobarea Sfântului Sinod și cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Daniel Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2017.
- CHANTRAINE, Pierre, *Dictionnaire Etymologique de la Langue Greque*, Histoire de Mots, Klincksieck, Paris, 1999.
- CHIRIL AL ALEXANDRIEI, Sfântul, *Tâlcuiri la Psalmi*, traducere din limba greacă veche și note de Pr. Dumitru Stăniloae, ediție îngrijită, de Dragoș Mîrșanu, Doxologia, Iași, 2021.
- CHIȚESCU, Prof. N., TODORAN, Pr. Prof. Isidor, PETREUȚĂ și Pr. Prof. I., *Teologia dogmatică și simbolică*, vol. II, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1958.
- CHIȚESCU, prof. dr. Nicolae, *Omul în perspectiva desăvârșirii. Studii de teologie dogmatică*, editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2010.

- CLEMENT Alexandrinul, Sfântul, *Scrieri Partea I*, în colecția Părinți și Scriitori Bisericești vol. 4, traducere, introducere, note și indici de Pr. D. Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982.
- CLÉMENT D'ALEXANDRIE, *Le pédagogue*, traduction de Claude Mondésert et Chantal Matray, notes de Henry-Irénée Marrou, Paris 1970 (Sources chrétiennes, 158).
- *Comentariile canoniștilor bizantini*, Vol. I: Canoanele apostolice și canoanele sinoadelor ecumenice, studiu introductiv, note și trad. Pr. Răzvan Perșa, Editura Basilica, București, 2024.
- DANKER, Frederick William, BAUER, Walter, *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Early Christian Literature*, third edition, The University of Chicago Press, Chicago and London, 2000.
- DELOUIS, Olivier, *Église et serment à Byzance: norme et pratique*, în Marie-France Auzépy; Guillaume Saint-Guillain. *Oralité et lien social au Moyen Âge (Occident, Byzance, Islam): parole donnée, foi jurée, serment. Actes du colloque international de l'Institut d'Études Byzantines et du Centre de Recherche d'Histoire et Civilisation de Byzance* (Paris, 10-11-12 mai 2007), pp. 211-246, Centre d'Histoire et Civilisation de Byzance. Monographies 29, 2008.
- *DICȚIONAR DE TEOLOGIE ORTODOXĂ*, Coordonatori Pr. Prof. Dr. Ștefan Buchiu, Pr. Prof. Dr. Ioan Tulcan, Basilica, București, 2019.
- DRAGOMIRESCU, Gh. N., *Dicționarul figurilor de stil*, Editura Științifică, București, 1995.
- DUMAS, Auguste, *Le serment de fidélité et la conception du pouvoir du I^{er} au IX^e siècle*, în *Revue historique de droit français et étranger* (1922-), Quatrième série, Vol. 10, No. 1 (1931).
- EFTIMIE ZIGABENUL, Cuviosul Sfântul NICODIM AGHIORITUL, *Psaltirea în tâlcuirea Sfinților Părinți*, Vol. I, transliterare diortosire, revizuire după ediția grecească de Ștefan Voronca, Editura Cartea Ortodoxă/Egumenița, Galați, f.a..
- EFTIMIE ZIGABEN, Sfântul, *Tâlcuire la Evanghelia după Luca*, Editura Sofia/Alexandria: Cartea Românească, București, 2006.
- ELLIGER, K., RUDOLPH, W., *Biblia Hebraica Stuttgartensia*, Editio quinta emendata, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1997.
- ENACHE, George, *Depunerea jurământului față de statul „democrat popular” de către cultele religioase din România în anul 1948*, Analele Universității Dunărea de Jos din Galați. Seria Istorie 07, Galați, 2008.

- ERNOUT, Alfred, MEILLET, Antoine, *Dictinnnaire Etymologique de la Langue Latine*, Librairie Klincksieck, Paris, 1951.
- EUHOLOGION tou Mega periehon tas ton epta mysterion akolouthias, ekdosis deuthera, Benetia, 1862.
- *EVERGHETINOSUL*, Vol. I-Vol. II transliterare, diortosire, revizuire după ediția grecească și note de Ștefan Voronca, Egumenița/Cartea Ortodoxă, Galați/Alexandria, 2009.
- FLOCA, Arhid. Prof. Dr. Ioan N., *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, Note și comentarii, Sibiu, 2005.
- FRENKIAN, Aram, *Lumea homerică. Eseu de protofilosofie greacă*, cuvânt înainte de Gheorghe Vlăduțescu, traducere din limba franceză de Nicolae Baltă, Editura Herald, București, 2012.
- GAFFIOT, Felix, *Dictionnaire Latin-Francais*, Nouvelle édition revue et augmentée, dite GAFFIOT 2016 version V. M. Komarov, Paris, 2016.
- GAFIOT, *Le Grand Gaffiot, Dictionnaire Latin-Français*, Troisième édition revue et augmentée sous la direction de Pierre Flobert, Hachette-Livre, Paris, 2000.
- GAVIN, Rev. Frank, B. H. L., M. A., Th. D., *Some Aspects of Contemporary Greek Orthodox Thought*, Morehouse Publishing Co., London, 1923.
- GLARE, P.G.W., *Oxford Latin Dictionary*, Clarendon Press, Oxford, 1968.
- GERNET, Louis, *Anthropologie de la Grèce ancienne*, Paris, 1995.
- GERNET, Louis, *Droit et société en Grèce ancienne*, Paris, 1955.
- GORUNESCU, Elena, *Dicționar Francez-Român*, Editura Teora, București, 2007.
- GRIGORIE DE NYSSA, Sfântul, *Scrieri, Partea întâia*, în col. Părinți și Scriitori Bisericești, vol. 29, traducere de preot prof. Dumitru Stăniloae și preot Ioan Buga, indice de preot Ioan Buga, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982.
- GUȚU, Gheorghe, *Dicționar Latin-Român*, Humanitas, București, 2012.
- HERODOT, *Istoriei*, Vol. II, Traducere, notițe și note de Felicia Vanț-Ștef și Adelina Piatkowski, Editura Științifică, București, 1964
- HIPPOCRATES, *Vol. I*, with an english translation by W.H.S. Jones, in coll. The Loeb Classical Library vol. 147, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 1957.
- HOMER, *Iliada*, tradusă în hexametri, cu o postfață, bibliografie și indici de Dan Slușanschi și ilustrată de Mihai Coșulețu, Humanitas, București, 2019.

- HOMER, *Iliada*, traducere în metru original de George Murnu, prefață de D.M. Pipidi, ediție bilingvă, Ed. Univers, București, 1985.
- HORIA, Arhimandrit Nichifor, *Practica exorcizării în Biserica Ortodoxă. Aspecte liturgice, canonice și pastorale*, Doxologia, Iași, 2020.
- IOAN GURĂ DE AUR, Sfântul, *Scrieri Partea Întâi, Omilii la Facere I*, în col. P.S.B. nr. 21, traducere, introducere, note și indici Pr. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987
- IOAN GURĂ DE AUR, Sfântul, *Scrieri Partea a treia, Omilii la Matei*, în col. P.S.B. nr. 23, traducere, introducere, indici și note de Pr. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994
- IOAN GURĂ DE AUR, Sfântul, *Omilii la statui*, traducere din limba greacă veche și note de Pr. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2007
- IOAN GURĂ DE AUR, Sfântul, *De Statuis sau Ad populum Antiochenum*, Patrologia Graeca, XLIX, omiliile 1 la 22.
- IOAN GURĂ DE AUR, Sfântul, *De Statuis sau Ad populum Antiochenum*, Patrologia Graeca LI, omilia 23.
- IOAN GURĂ DE AUR, Sfântul, *De Statuis sau Ad populum Antiochenum*, Patrologia Graeca LV, omilia 24.
- IOAN GURĂ DE AUR, Sfântul, *Cateheze baptismale*, Traducere din limba greacă veche de Pr. Marcel Hancheș, Editura «Oastea Domnului», Sibiu, 2003.
- IONESCU, Laurențiu Gabriel, *Dicționar Grec-Român*, dicționarul studentului, Limba greacă-koiné, Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuș, 2011.
- IONESCU, Laurențiu Gabriel, *Dicționar Ebraic-Român*, Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuș, 2011.
- ISIDOR PELUSIOTUL, Sfântul, *Epistole*, vol. I, Traducere, introducere și note de pr. Nicușor Morlova, Editura Egumenița, Galați, 2013.
- ISIDOR PELUSIOTUL, Sfântul, *Epistole*, vol. II, Traducere și note de pr. Nicușor Morlova, Editura Egumenița, Galați, 2015.
- IUSTIN Martirul și Filosoful, Sfântul, *Apologia I*, în *Apologeți de limbă greacă*, coll. Părinți și Scriitori Bisericești vol. 2, traducere, introducere, note și indici de Pr. Prof. T Bodogae, Pr. Prof. Olimp Căciulă, Pr. Prof. D. Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1980.

- *ÎNVĂȚĂTURĂ DE CREDINȚĂ CREȘTIN ORTODOXĂ*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1952.
- JEAN CHRYSOSTOME, *Huit catéchèses baptismales inédites*, introduction, texte critique, traduction et notes de Antoine Wenger, în colecția Sources chrétiennes, nr. 50, Les Éditions du Cerf, Paris, 1957.
- JEAN CHRYSOSTOME, *Trois catéchèses baptismales*, introduction, texte critique, traduction et notes par Auguste Piédagnel avec la collaboration de Louis Doutreleau, în colecția Sources chrétiennes, nr. 366, Les Éditions du Cerf, Paris, 1990.
- KYRIAKIDIS, Savvas, *The Use of Oaths in the Conspiracies and Revolts against Andronikos II Palaiologos (1282–1328)*, Journal of Byzantine Studies, nr. 71, Austrian Academy of Sciences Press, Viena, 2021.
- LAERTIOS, Diogene, *Despre viețile și doctrinele filosofilor*, traducere de C.I. Balmuș, studiu introductiv și comentarii de Aram M. Frenkian, cartea VIII, XIX, 22, Polirom, Iași, 1997.
- *Le serment*, edité par Raymond VERDIER, I. Signes et fonctions, Éditions du Centre National de la Recherche Scientifique, Paris, 1991.
- *Le serment*, edité par Raymond Verdier, II. Théorie et devenir, Éditions du Centre National de la Recherche Scientifique, Paris, 1991.
- LIDELL, Henry George, SCOTT, Robert, *Greek-English Lexicon with a revised supplement*, Clarendon Press, Oxford, 1996.
- MAGNE, Jean, „*Exploration généalogique dans la texte d'exorcisme*”, în *Mélange d'archéologie et d'histoire*, Tom 73, 1961.
- MANTZARIDIS, Georgios, *Morala Creștină*, II, traducere de C. C. Coman, Editura Bizantină, București, 2006.
- MANTZARÍDIS, Gheórgios I., *Morala creștină*, vol. II, Ed. Pournará, Tesalonic 2003.
- MLADIN, Mitropolit Dr. Nicolae, BUCEVSKI, Prof. Diac. Dr. Orest, PAVEL, Pr. Dr. Constantin, ZĂGREAN, Pr. Dr. Ioan, *Teologia Morală Ortodoxă pentru facultățile de teologie*, Volumul II, Morala Specială, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2003.
- MOLITFELNIC, Publicat cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, 2019.
- MONTANARI, Franco, *The Brill Dictionary of Ancient Greece*, Brill, Leiden and Boston, 2015.

- *MICUL DICȚIONAR ACADEMIC*, ediția a II-a, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan - Al. Rosetti”, Editura Univers Enciclopedic, București, 2010.
- MILAȘ, Dr. Nicodim, *Canoanele Bisericii Ortodoxe, însoțite de comentarii*, Vol. II partea II, traducere făcută de Uroș Kovincici Protoiereul ortodox sârbesc al Ardealului și Dr. Nicolae Popovici Profesor la Academia teologică din Arad, Tipografia Diecezană, Arad, 1930.
- MINEIUL pe August, publicat cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române și cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2022.
- NECULA, Pr. prof. dr. Nicolae D., *Tradiție și înnoire în slujirea liturgică*, vol. I, Ediția a 2-a, Editura Trinitas, București, 2014.
- NECULA, Pr. prof. dr. Nicolae D., *Tradiție și înnoire în slujirea liturgică*, vol. II, Ediția a 2-a, Editura Trinitas, București, 2014.
- NECTARIE KEFALAS, Sf., Mitropolitul Pentapolei, «Περὶ ὄρκου», *Θεολογικαὶ μελέται*, ed. Tit Mateiakis, mitropolit al Paramythiei, Atena, 1990.
- PALADIE, *Lavsaicon*, Ediția a 2-a revizuită, Reîntregirea, Alba Iulia, 2012.
- *PATERIC EGIPTEAN*, diortosit, completat și adnotat de monahul Filotheu Bălan, București: Editura Sofia; Alexandria: Cartea Ortodoxă, 2011.
- QUICHERAT, L. et Daveluy, A., *Dictionnaire Latin-Francais*, Librairie Hachette, Paris, 1910.
- RACHET, Guy, *Larousse Dicționar de civilizație greacă*, traducerea C. Litman, Univers Enciclopedic, București, 1998.
- RAHLFS, Alfred, HANHART Robert, *Septuaginta*, Revised edition, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 2006.
- REALE, Giovanni, *Istoria filosofiei antice 2. Sofiștii, Socrate și micii socratici*, traducere din limba italiană Cristian Șoimușan, Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2008.
- *REGULAMENTUL ADMINISTRĂRII BUNURILOR BISERICEȘTI*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2019.
- ROYSTER, Arhiepiscopul Dmitri, *Comentariu la Epistola Sfântului Apostol Iacov*, Traducere din limba engleză de Prof. dr. Camil Marius Dădârlat, Editura Basilica, București, 2021.
- ROYSTER, Arhiepiscopul Dmitri, *Comentariu la Epistola către Evrei*, Traducere din limba engleză de Prof. dr. Camil Marius Dădârlat, Editura Basilica, București, 2022.

- RUSU, Tudorel, *Semnificația jurământului de la absolvirea Facultății de Teologie*, în „Ziarul Lumina” din 9 Iulie 2013.
- SANTI, Pr. conf. univ. dr. Cosmin, *Importanța jurământului religios în viața Bisericii și a statului democratic I*, articol publicat în „Ziarul Lumina” din 25 Aprilie 2024.
- SANTI, Pr. conf. univ. dr. Cosmin, *Importanța jurământului religios în viața Bisericii și a statului democratic II*, articol publicat în „Ziarul Lumina” din Joi 23 Mai 2024.
- SANTI, Lector univ. dr. Cosmin, *Instituția jurământului – considerații teologice și juridice*, în *Principiile constituționale fundamentale și reflectarea lor în ramurile sistemului juridic românesc*, Academia Română, institutul de cercetări juridice „Acad. Andrei Rădulescu”, sesiunea anuală de comunicări științifice, 24 mai 2024, Editura Universul Juridic, București, 2024.
- SFINȚII VARSANUFIE ȘI IOAN DIN GAZA, *Din scrierile Sfântului Varsanufie cel Mare și Sfântului Ioan din Gaza*, în *Filocalia sau culegere din scrierile Sfinților Părinți care arată cum se poate omul curăța, lumina și desăvârși*, volumul 11, traducere din grecește, introd. și note de preotul prof. dr. Dumitru Stăniloae, tipărit cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Ediție jubiliară, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2017.
- SEPTUAGINTA 1, *Geneza, Exodul, Leviticul, Numeri, Deuteronomul*, vol. Coordonat de Cristian Bădiliță și co., Colegiul Noua Europă, Polirom, Iași, 2004.
- SEICHE, Luiza, SEICHE, Mircea, *Dicționarul de sinonime al Limbii Române*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1982.
- SENECA, L. Annaeus, *Scrisori către Luciliu*, traducere și note Gheorghe Guțu, studiu introductiv Isac Davidsohn, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976.
- SIMENSCHY, Teofil, *Un dicționar al înțelepciunii*, ediția a II-a, îngrijită de Cicerone Poghirc, Editura Junimea, Iași, 1979.
- SIMEON NOUL TEOLOG, *Cateheze, Scrieri II*, ediția a doua revăzută, studiu introductiv și traducere diac. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 2003.
- *SLUJBE PENTRU CLERUL MILITAR*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2013.
- SMITH, William, *Dictionary of Greek and Roman antiquities*, Little, Brown and company, Boston, 1859.
- SOMMERSTEIN, Alan H., TORRANCE, Isabelle C., *Oaths and swearing in Ancient Greece*, Ed. de Gruyter, Berlin/Boston, 2014.

- SOMMERSTEIN, Alan H., BAYLISS, Andrew J., with contributions by Kozak, Lynn A., and Torrance, Isabelle C., *Oath and State in Ancient Greece*, Ed. de Gruyter, Berlin/Boston, 2013.
- STATI, Ioana și Sorin, *Enciclopedia Civilizației Grecești*, Editura Meridiane, București, 1978.
- SVORONOS, Nicolas, *Le serment de fidélité à l'empereur byzantin et sa signification constitutionnelle*, în: *Revue des études byzantines*, tome 9, 1951.
- TEODORET al Kirului, Fericitul, *Tâlcuire a celor 150 de Psalmi ai prorocului David*, Ediție îngrijită și note de Florin Stuparu, Sofia, București, 2018.
- *The Oxford Dictionary of current English*, second edition, Edited by Della Thompson, Oxford University Press, 1993.
- TEOFILACT, Arhiepiscopul Bulgariei, Sfântul, *Tâlcuirea Sfintei Evanghelii de la Matei*, Editura Sofia/Alexandria: Cartea Românească, București, 2007.
- TEOFILACT, Arhiepiscopul Bulgariei, Sfântul, *Tâlcuirea Sfintei Evanghelii de la Marcu*, Editura Sofia/Alexandria: Cartea Românească, București, 2008.
- TEOFILACT, Arhiepiscopul Bulgariei, Sfântul, *Tâlcuirea Sfintei Evanghelii de la Luca*, Editura Sofia/Alexandria: Cartea Românească, București, 2007.
- TEOFILACT AL BULGARIEI, Sfântul, *Tâlcuirea Epistolelor către Tesaloniceni, Timotei, Tit și Filimon a slăvitului și prea-lăudatului Apostol Pavel*, tălmăcită din elina veche în cea nouă și împodobită cu felurite însemnări de către Nicodim Aghioritul; îndreptarea tălmăcirii, note ale ediției și înainte cuvântare de Florin Stuparu, ediția a 2-a, Editura Sofia, București, 2019.
- TEOFILACT AL BULGARIEI, Sfântul, *Tâlcuirea Epistolei către Evrei a slăvitului și prea-lăudatului Apostol Pavel*, tălmăcită din elina veche în cea nouă și împodobită cu felurite însemnări de către Nicodim Aghioritul; îndreptarea tălmăcirii, note ale ediției și înainte cuvântare de Florin Stuparu, ediția a 2-a, Editura Sofia, București, 2019.
- TEOFILACT AL BULGARIEI, Sfântul, *Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni și a Epistolei a doua către Corinteni a slăvitului și prea-lăudatului Apostol Pavel*, tălmăcită din elina veche în cea nouă și împodobită cu felurite însemnări de către Nicodim Aghioritul; îndreptarea tălmăcirii, note ale ediției și înainte cuvântare de Florin Stuparu, ediția a 2-a, Editura Sofia, București, 2019.
- TEODOROPULOS, Arhimandrit Epifanie, *Toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm*, Predania, București, 2010.

- TIA, Arhim. Prof. Univ. Dr. Teofil, PODARU, Pr. Conf. Univ. Dr. Adrian (coord.), „*Mai avem nevoie de bătrâni? Bătrânețe și înțelepciune, psalmodie și armonie*”, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2024.
- TUDOR, Prof. univ. dr. doc. Dumitru, *Enciclopedia civilizației romane*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1982.
- VASILE CEL MARE, Sfântul, *Epistole*, col. Părinți și Scriitori Bisericești, serie nouă, traducere din limba greacă, introducere și note de Pr. Teodor Bodogae, ediție revăzută de Tudor Teoteoi, Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2010.
- *The Theodosian Code and novels and the sirmondian constitutions*, a translation with commentary, glossary, and bibliography by Clyde Pharr in collaboration with Theresa Sherrer Davidson and Mary Brown Pharr with an introduction by C. Dickerman Williams, Princeton University Press, 1952.
- VINEREANU, dr. Mihai, *Dicționar etimologic al limbii române pe baza cercetărilor de indo-europenistică*, Alcor Edimpex, București, 2008.
- WATTS, Niki, *Oxford Greek Mini Dictionary, Greek-English, English-Greek*, Oxford University Press, 2007.
- <https://patriarhia.ro/hotararea-nr-4218-2010-pentru-aprobarea-textului-marturisirii-declaratiei-solemne-publice-rostite-la-hirotonie-in-preot-ieromonah-2838.html>.
- <https://chs.harvard.edu/CHS/article/display/3963.8-the-oath-in-greece>
- <https://dexonline.ro/definitie-mda2/jur%C4%83m%C3%A2nt%20>
- <https://chs.harvard.edu/CHS/article/display/3958>
- <https://spcm.ro/utile-diverse/juramantul-lui-hipocrate/>
- <https://adevarul.ro/stil-de-viata/cultura/religia-iudaica-reguli-obiceiuri-si-interdictii-1607145.html>
- <https://ro.khanacademy.org/humanities/istoria-artei/x0207b27581b2ccf7:istoria-religiilor-si-arta/x0207b27581b2ccf7:iudaism/a/judaism-an-introduction>
- <https://www.storyboardthat.com/ro/lesson-plans/iudaism#>
- <https://ziarullumina.ro/societate/juramantul-intre-obligatie-si-pacat-20130.html>
- <https://www.oamr.ro/juramantul-profesional/>
- <https://legeaz.net/legea-95-2006/art-559>
- <https://legalbadger.org/stiri/informatii-utile/cum-suna-juramantul-pe-care-il-spui-in-instanta-ca-martor/>

- Decretul-Lege nr. 55 din 6 februarie 1990, <http://www.lexex.ro/Decretul-lege-55-1990-1124.aspx>
- Legea nr. 446 din 30 noiembrie 2006. <https://legislatie.just.ro/public/detaliidocument/77597>
- Constituția României. <https://www.constitutia.ro/art-82-validarea-mandatului-si-depunerea-juramentului.htm>
- Legea nr.8 din 10 ianuarie 2002. <https://www.constitutia.ro/art-82-validarea-mandatului-si-depunerea-juramentului.htm>
- Constituția României. <https://www.constitutia.ro/art-104-juramentul-de-credinta.htm>
- Cf. art. 62(6) din Legea funcționarilor publici 188 din 1999 actualizată privind Statutul funcționarilor publici publicată în Monitorul Oficial nr. 365 din 29.5.2007 <https://legeaz.net/legea-188-1999/art-62>
- Fisa evoluției legii nr. 188 din 8 decembrie 1999 privind Statutul funcționarilor publici http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.http_act?ida=23083
- <https://historia.ro/>
- <https://www.crestinortodox.ro/morala/juramantul-biblie-parlament-126250.html>